

A

1 — de kracht van het historisch besef, welke zoals Boogman stelt in vele gevallen voor de vorming van een mentaliteitsnatie doorslaggevend was.

2 — de kracht van het gevoel van culturele identiteit dat echter niet per se een rol hoeft te spelen.

B

3 — de mate, waarin het streven naar een eigen culturele identiteit door de repressieve instantie wordt tegengewerkt.

4 — de mate, waarin het streven naar een eigen politieke identiteit door de repressieve instantie wordt belemmerd.

5 — de mate, waarin — al dan niet in combinatie hiermee — de mogelijkheden tot sociale emancipatie door de repressieve instantie worden gefrustreerd.

De intensiteit van het nationalisme (zie groep A) kan sterk variëren, hetgeen afhankelijk is van de mate waarin de repressieve instantie in heden zowel als verleden op de in groep B beschreven terreinen belemmerend optreedt. Met repressieve instantie bedoel ik die instelling, organisatie die in de ogen van de natie de drang naar een eigen culturele of politieke identiteit tegenhoudt of het streven naar emancipatie belemmert. Dit zal in de meeste gevallen een regering zijn, die behorend tot een andere natie en/of een andere sociale groep de macht over een land in handen heeft. Voor een verdere toetsing en verfijning van deze theoretische uitgangspunten zou men, vooral met het oog op een analyse van het Zuid-Moluks nationalisme, kunnen vergelijken met het nationalistisch streven van de Palestijnse vluchtelingen.

Ik hoop met bovenstaande opmerkingen over aard en context van het nationalisme een bijdrage geleverd te hebben voor de discussie, die door Mariën werd aangesneden. Daarbij hoop ik te hebben aangetoond, dat we bij gebrek aan nadere gegevens over het Zuid-Moluks nationalisme er voorlopig beter aan doen ons van een antwoord op de vraag: nationalistische of emancipatiebeweging te onthouden, in afwachting van nader onderzoek. Van zo'n onderzoek zou moeten afhangen, of het huidige beleid van CRM, dat op integratie is gericht met behoud van eigen identiteit, op zich zelf voldoende is of dat men daarnaast naar andere wegen moet zoeken.

Antwoord aan De Jong

door M. H. MARIËN

Zeker: de logische implicatie van de door mij gekozen titel is dat nationalisme en emancipatiebeweging elkaar uitsluiten. Zeker is ook dat ik geen van beide begrippen definieerde. De Jong heeft dan ook gelijk als hij zegt dat ik de vraag te scherp stelde. Ik deed dit echter in de titel bewust, omdat m.i. de oplossing voor de problemen die in Nederland samenhangen met de aanwezigheid van de Molukkers niet gevonden kan worden zolang men het radicalisme in hun gelederen slechts als een politiek gegeven wil zien.

De Jong echter verhief de logische implicatie van mijn titel tot dogma en las vervolgens selectief: hij zag niet dat ik in de inleiding verklaar met het artikel te beogen 'een poging tot analyse van de *achtergronden* van deze nieuwe golf van *nationalisme*', noch lijkt hij te hebben gezien dat ik het bestaan van nationalisme niet ontken, maar zelfs als gegeven aanvaard. In mijn vergelijkende analyse van '*het nationalisme*' van de oudere, midden en jongere generatie komen dan ook de door de J. als wezenskenmerken van het nationalisme aangeduide verschijnselen inderdaad in de Molukse

varianten naar voren. Het is dan uiterst merkwaardig de J. te zien opmerken: 'hij (Mariën) ziet deze hoogst complicerende mogelijkheid (n.l. dat nationalisme en het verlangen tot sociale emancipatie elkaar niet hoeven uit te sluiten) over het hoofd'. Nog merkwaardiger is dan het direct erop volgende, waarin gezegd wordt dat ik teveel zou zijn uitgegaan van de òf-òf stelling, omdat ik zeg dat de jongeren in hun optreden *voornamelijk* gedreven worden door een verlangen naar sociale emancipatie. De mogelijkheid van het samengaan van beide verschijnselen is wellicht hoogst complicerend voor wie gevangen zit in definities. En de Jong lijkt dit te zijn. Niet ten aanzien van een definitie van emancipatiebeweging — dit omvat een hoeveelheid verschijnselen, waarvan alleen bekend is dat ze geweldig met die van het nationalisme verstrengeld zijn —, wel t.a.v. het begrip nationalisme. Dit hanteert hij eenduidig; hij zou het wel willen verfijnen, maar hij doet dat niet terwijl toch de door hem geciteerde omschrijving de mogelijkheid tot verfijning inhoudt. Het maakt immers nogal wat verschil of 'een collectiviteit van personen georganiseerd is in een staatsverband', of dat zij 'dat verband *begeert*'. Zolang zij dat verband begeert — omdat zij het niet heeft — streeft zij een status na, waarvan zij op dat moment in haar perceptie gedepriveerd is. Bestaat er een adequaat begrip voor een dergelijke 'collectiviteit van personen'? Ik dacht van wel: een emanciperende groep.

Aldus gezien is het begrip emancipatiebeweging van een hogere orde van abstractie dan het begrip nationalisme in deze 'verfijnde' zin en kan het betrekking hebben op dezelfde verschijnselen. Met andere woorden: 'de nationalistische beweging is in wezen een emancipatiebeweging'. Dat het verschijnsel volgens een ander criterium van etikettering onder de rubriek acculturatiecrises ondergebracht kan worden, wil ik niet ontkennen, maar in hoeverre wordt daarmee ons inzicht in de achtergronden verdiept? Om die achtergronden ging het mij, niet om de etikettering. En toch blijkt die etikettering van belang, omdat het etiket de aandacht richt op een bepaald facet van de verschijnselen en andere facetten verdoezelt.

Vanuit het begrip nationalisme lijkt het zwaartepunt te liggen op zaken als "de kracht van *het* historisch besef", en op een politiek concreet doel. Voor de terugblikkende historicus is het prachtig te kunnen constateren dat de kracht van het nationalisme groot was, als dit politieke doel bereikt is. Met het etiket emancipatiebeweging legt men het zwaartepunt op referentiegroepen en daarmee samenhangende gevoelens van deprivatie, en dit is voor de in de actualiteit opererende sociale wetenschapper relevant. Niet de parallel met Schotten en Wolga-Duitsers dringt zich aan hem op, maar die met in de actualiteit en nabij bestaande volledig vergelijkbare groepen die een radicaal gedrag vertonen. Eveneens relevant voor de sociale wetenschapper zijn binnen deze context demografische gegevens. De 'renaissance' van het Z.molukse nationalisme is zelfs niet 'in het licht van de objectieve conceptie van het nationalisme' het resultaat van de 'kracht van het historisch besef' van de bungeneratie, maar hangt samen met de enorme stroom van jongeren die sinds 1966 beweegt van de lage, zeer brede reservoirs van de bevolkingspyramide naar de maatschappelijke gevoelige leeftijd van rond de 16 jaar, voordien vrijwel onbezet. De bungeneratie vormt juist het continue element in de beweging, dat voor alle maatschappelijk onbehagen het panacée van de RMS voorschrijft en met zijn ideologie nieuwe inhoud geeft aan het leven van helaas te weinig jongeren. Want het op historisch besef gebaseerde nationalisme heeft onder de jongeren, die geregeld de pers halen, nauwelijks wortel geschoten, evenmin overigens als een bewuste emancipatiedrang: hier leeft slechts ongericht onbehagen. Het uitgaan van 'de objectieve conceptie van nationalisme' lijkt bij de Jong ook het gevaar in te houden van verstrikt raken in de subjectieve concepties van nationalistische ideologieën. 'De repressieve instantie' komt bijvoor-

beeld in de Zuidmolukse voor: de Nederlandse overheid, of de Indonesische. In deze ideologie ook ligt een zwaar accent op de eigenheid van de Zuidmolukse cultuur, gegeven o.a. door godsdienst en adat. Over wie heeft de J. het als hij zegt dat 'wij' weten dat *de* Zuidmolukkers per se hun eigen identiteit willen behouden en dat het gevoel van identiteit onder meer op deze elementen gebaseerd is? Wie weet dat? De ideologen wel; ik vermoed echter dat juist de jongeren die door hun radicaliteit de aandacht trokken, maling hebben aan godsdienst en adat. Maar zoiets zou nu juist door onderzoek getoetst moeten worden.

Mijn artikel beoogde een bijdrage te zijn tot een inzicht in de achtergronden van de beweging. Het wil mij voorkomen dat zowel de sociale wetenschappen als de betrokken bevolkingsgroepen meer baat hebben bij een discussie die zich op die achtergronden richt, dan bij een die verzandt in de vraag of de verschijnselen nu door het ene of door het ander begrip worden gedekt.